

KAMPEN MOD BOSÆTTERKOLONIALISME OG ANERKENDELSESPOLITIK I CANADA

Glen Sean Coulthard

Red Skin, White Masks: Rejecting the Colonial Politics of Recognition

University of Minnesota Press, 2014

256 sider, \$22,50

Canada har ikke bare en kolonial fortid, men er den dag i dag en bosætterkolonialstat. Gennem en racistisk og patriarkalsk anerkendelsespolitik sikrer denne stat fortsat kapitalistisk akkumulation ved at fordrive 'sine' indfødte folk, de 'første nationer', fra deres oprindelige territorier. Det er i hovedtræk det, Glen Sean Coulthard, der selv tilhører nationen Yellowstone Dene, ønsker at vise i *Red Skin, White Masks*. Inspireret af, men ikke ukritisk over for, især Karl Marx' begreb om 'primitiv akkumulation' og Frantz Fanons kritik af kolonialistisk anerkendelsespolitik – bogens titel er en parafrase af Fanons *Black Skin, White Masks* – undersøger Coulthard staten Canadas koloniale politik gennem de seneste 40 år. Bogen består af politisk-teoretiske diskussioner og empiriske casestudier, og Coulthard formår at lade disse to spor informere hinanden på original og produktiv vis. Bogen har desuden fokus på den indfødte (*indigenous*) aktivisme, der for Coulthard er den afgørende forklaringsfaktor, hvis vi skal forstå Canadas nyere kolonihistorie, og som samtidig også er den politiske faktor, vi må sætte vores lid til, hvis de første nationers territorier skal afkoloniseres. Skrevet på en smittende indignation over den strukturelle undertrykkelse de første nationer oplever, argumenter Coulthard langt hen ad vejen overbevisende for sin sag. Som en kritik af en vestlig kolonimagt udmærker bogen sig ved ikke at afvise 'vestlige' analyser af kapitalismen som 'eurocentriske', hvilket kendetegner megen postkolonial teori. Coulthard insisterer imidlertid samtidig på, at sådanne analyser (og de politiske praksisser, der knyttes dertil) må suppleres af en opmærksomhed på traditionelle indfødte kulturer. På baggrund af denne præmis leverer Coulthard en interessant udfordring til kritisk politisk teori. Denne udfordring er dog ikke problemfri, hvilket jeg vil vende tilbage til nedenfor. Kritikken af forståelsen af kolonialisme som et afsluttet, historisk anliggende frem for et nutidigt, strukturelt forhold er gennemgående i bogen. Selvom Coulthard fokuserer på den canadiske situation, er denne forståelse af kolonialisme,

og den politik den afstedkommer, ikke unik for Canada. Kritikken minder os om, at (bosætter)kolonialisme også andre steder i verden afvises som sådan eller henvises til et fortidigt magtforhold, der ikke har nogen sociale og politiske konsekvenser i dag. Coulthards bog er i det hele taget interessant for alle, der ønsker at blive klogere på kolonialisme på et historisk, filosofisk og politisk-økonomisk plan. Interesserede man sig for den politisk-teoretiske diskussion om anerkendelse, vil bogen også her give stof til eftertanke.

Marx' begreb om primitiv akkumulation, der henviser til, hvordan kapitalismen opstod ved indhegning af fælledejer og en blodig fordrivelse af deres folk med henblik på at konstruere privat ejendom, er for Coulthard det vigtigste politisk-økonomiske begreb til at forklare, hvad han ser som en strukturel undertrykkelse af de første nationer. Begrebet må dog modificeres, hvis det skal kunne forklare den koloniale situation. Eksempelvis kan denne akkumulationsproces ikke afgrænses tidsmæssigt til en indledende fase i kapitalismens historie. Den er et strukturelt aspekt ved den kapitalistiske produktionsmåde – som også David Harvey har argumenteret for med sit begreb om 'akkumulation ved fordrivelse'. Det gælder ikke mindst i den canadiske koloniale kontekst, argumenterer Coulthard, hvor fordrivelse med henblik på adgang til de første nationers territorier og ressourcer, historisk set, har været en langt vigtigere kilde til akkumulation end proletarisering af de indfødte folk. Han citerer Peter Kulchyski: "[D]et, der adskiller antikolonial kamp fra klassiske marxistiske fremstillinger af arbejderklassen, er, at undertrykkelse for de koloniserede registreres i den spatiale dimension – *som fordrivelse* – mens undertrykkelse for arbejdere måles som udbytning, som tyveri af *tid*" (s. 62). Hvor akkumulation ved fordrivelse er målet for den canadiske stat, er det liberale anerkendelsesparadigme gennem de seneste årtier blevet et hegemonisk middel.

En række af bogens kapitler består af casestudier, hvor de teoretiske argumenter udvikles i samspil med analyser af den canadiske situation. Det er i disse kapitler, at Coulthard leverer sine mest originale indsigter. Kapitel 2, der er central for bogens overordnede argument og i denne anmelders øjne bogens bedste kapitel, beskriver udviklingen af den politisk-økonomiske situation for dene-nationen i området Denendeh/Northwest Territory. Fra et indigneret 'vi' beskriver Coulthard, hvordan traditionelle erhverv som jagt og fiskeri i efterkrigstiden mødte trange kår og kom i konflikt med udvindingen af ikke-fornybare ressourcer. Med denne nye økonomi fulgte en øget tilstrømning af ikke-indfødte canadiere og nye politiske strukturer

til området mod nord. Både hvad angår den økonomiske og politiske udvikling gjaldt det, at Denendehs oprindelige befolkning hverken havde medbestemmelse eller muligheder for at blive hørt. Udviklingen blev forsøgt balanceret af tiltag, der skulle sikre anerkendelsen af dene-folkets 'kultur'. Man ønsker at sikre de oprindelige folks ret til at praktisere ritualer, man ønsker at sikre deres sprogs overlevelse og så videre, men kun så længe det harmonerer med kapitalistisk økonomi og kolonial suverænitet, argumenterer Coulthard. Eksempelvis er ønsket om politisk selvbestemmelse og regering på baggrund af traditioner om konsensusbeslutninger og direkte demokrati blevet nægtet – men for Coulthard og ligesindede er selve det repræsentative demokratis institutioner kolonialistiske i deres form. For Coulthard er der en stærk sammenhæng mellem den koloniale politiske økonomi og truslen mod de indfødte kulturer. Desuden køber han ikke statens (og ortodokse marxisters) afpolitiserede forståelse af kultur og identitet. Med henvisning til den unge Marx argumenterer han for at tænke økonomi, politik, kultur og identitet som en totalitet; i den koloniale kontekst er det mere passende at tale om 'livsmåde' end 'produktionsmåde'. Canadas første nationers stedsbaserede livsmåder giver for Coulthard anledning til begrebet 'grundet normativitet' (*grounded normativity*), der spiller en vigtig rolle i hans analyse og politiske forskrifter. Idéen er, at de første nationers stedsspecifikke omgang med naturen og hinanden afføder en normativitet. Denne normativitet er under angreb fra den koloniale stat og kapitalisme. Normativiteten er imidlertid sin egen kilde til modstand mod dette angreb og kan ikke erstattes af en universel teori om emancipation som eksempelvis proletariats diktatur. Mens Coulthard ikke afviser 'vestlige' begreber som 'akkumulation ved fordrivelse' i analysen af det koloniale forhold, er der således alligevel paralleller til postkolonial kritik af universelle teorier i hans argument. Livsmåden er ikke universel men grundet i den indfødte jord. Og netop jord (*land*), der i en vestlig/kolonial diskurs henviser til et materialistisk objekt, er i indfødte kulturer et mere relationelt og komplekst felt. På Coulthards eget folks dialekt oversættes 'jord' (*dé*) eksempelvis "i relationelle termer som det, der ikke bare omfatter jorden (forstået som materiel), men også mennesker og dyr, klipper og floder og så videre" (s. 61). Denne traditionelle forståelse af jord er imidlertid blevet kontamineret af den koloniale situation, og Coulthard begræder, at hvor den indfødte kamp og forståelse af selvbestemmelse i Canada tidligere var *informeret* af jorden, er den nu blevet reduceret til en kamp *for* jorden.

Bogens fjerde kapitel er en kritik af begreberne anerkendelse og forsoning, der begge er blevet populære diskursive værktøjer i (post)koloniale kontekster. På baggrund af nedslag i Canadas nyere koloniale historie argumenterer Coulthard for, at forsoning tjener en ideologisk funktion, nemlig at konstruere en reelt ikkeeksisterende overgang fra en kolonial fortid til en demokratisk nutid; det koloniale forhold italesættes som en temporalt afgrænset begivenhed, som et nu overstået 'sort kapitel' i Canadas historie (når den koloniale historie da ikke ligefrem afvises, som den konservative premierminister Stephen Harper gjorde så sent som i 2009), og tilgivelse og harmonisk sameksistens må erstatte vrede og konflikt. Men udover at bosætterkolonialismen for Coulthard er et nutidigt strukturelt forhold, der således forhindrer nogen form for harmoni, understreger han den politiske vigtighed af de indfødtes vrede (*resentment*). Med inspiration fra Fanon beskriver han vreden som en eksternalisering af en internaliseret kolonialisme og dermed som et brud med den racistiske koloniale subjektivering. Et brud, der åbner op for "muligheden for at udvikle alternative subjektiviteter og antikoloniale praksisser" (s. 115) – hvilket diskursen om anerkendelse og forsoning netop ikke har gjort.

I bogens konklusion går Coulthard imidlertid et skridt videre end Fanon og kritiserer forestillingen om, at indfødt kultur blot er en overgangskategori, der skal transcenderes: "Dette synspunkt bidrager ganske enkelt ikke med megen indsigt, hverken i hvad der motiverer indfødt modstand mod bosætterkolonialisme, eller i de kulturelle grundlag, på hvilke indfødte ikke-koloniale alternativer kan konstrueres" (s. 153-4). Heroverfor udfoldes den fremvoksende 'indfødte opståen' (*indigenous resurgence*), en teori og praksis, der i disse år udvikles af indfødte teoretikere og aktivister. Coulthard er dog efter eget udsagn opmærksom på "de faldgruber, der er forbundne med at trække sig ind i en ukritisk essentialisme i vores praksiser for kulturel revitalisering" (s. 156). Afvisning er kulturel transcendens fører til argumentet om, at den indfødte kultur ikke er et instrument i den antikoloniale kamp, der skal give adgang til staten, men en livsmåde, der giver form og indhold til en præfigurativ politik, dvs. en afkoloniseringspolitik, hvis metoder er lig dens mål. Sådan en præfigurativ politik ser Coulthard i den indfødte bevægelse Idle No More fra vinteren 2013, som han beskriver som den største antikoloniale modstand siden modstanden mod den liberale premierminister Pierre Trudeaus anerkendelsespolitik i 1969 og årene efter. Idle No More startede som en oplysningskampagne mod Bill C-45, der på forskellige måder truede de første nationers rettigheder til

deres jord. Herefter voksede den, ifølge Coulthard, til bred antikolonial modstand – en påstand, som man imidlertid godt kunne have ønsket sig, han underbyggede stærkere.

Konklusionen afsluttes med ”Fem teser om indfødt opståen og afkolonisering”, hvoraf jeg her vil blot skal redegøre for to af dem. Den første tese omhandler vigtigheden direkte aktion i antikoloniale kamp, dvs. kropslige og konfrontative aktionsformer. Sådanne aktioner er, ifølge Coulthard, per definition præfigurative, idet de skaber og styrker de færdigheder og sociale forhold, som et afkoloniseret samfund må bygge på. Det er disse aktioner, der har holdt hånden under de indfødtes rettigheder gennem de seneste 40 år, skriver han. Et eksempel er de vejblokader, der har været opretholdt af anishinaabe-folket i det nordvestlige Ontario siden 2002. Blokaderne ”bliver en anden *måde at leve på*, en anden form for *fællesskab*. Gennem praksis legemliggør de vores nedarvede forpligtelser til at beskytte vores landområder, der er kernen i, hvem vi er som indfødte folk” (s. 169). I den anden tese med titlen ”Capitalism, No More!” stiller Coulthard det oplagte opfølgende spørgsmål: Hvordan kan en lokal direkte aktion som en blokade opskaleres, så den udfordrer den koloniale økonomi på et overordnet plan og skaber indfødte alternativer til det? Det er nemlig centralt for Coulthard, at uden en grundlæggende transformation af bosætterkolonialismens politiske økonomi ”vil ethvert forsøg på at genopbygge vores nationer forblive en parasit på kapitalismen og derved på den fortsatte udbytning af vores landområder og arbejdskraft” (s. 171). Coulthards svar er i teorien enkelt om end svært i praksis: Alle koloniale forhindringer for de indfødtes adgang til egne landområder må konfronteres og fjernes. Derudover må de indfødte bevægelser skabe solidaritetsbånd og netværk til hinanden og til andre bevægelser, der kæmper mod konsekvenserne af den globale kapitalisme. Tesen slutes med to store påstande: ”For at indfødte nationer kan leve, må kapitalismen dø. Og for at kapitalismen kan dø, må vi aktivt deltage i konstruktionen af indfødte alternativer til den” (s. 173). I forhold til den sidste påstand er det uvist, om Coulthard mener, at indfødte alternativer kan udfordre den globale kapitalisme, eller at kapitalismen på lokalt plan kan erstattes af et indfødt alternativ. Uanset hvad, er det en problematisk påstand, der leder mig til en afsluttende todelt kritik.

Den gennemgående idé om’grundet normativitet’, der vokser ud af traditionelle indfødte kulturer, som både det, der er under angreb fra bosætterkolonialismen og kapitalismen, og som kilden til modstand og alternativer, giver anledning til det

første kritikpunkt. Begrebet beskrives i udelukkende positive termer, og alle negative forhold forstås således som produkter af bosætterkolonialstatens undertrykkelse. Men kan man ikke forestille sig indfødte kulturer og livsmåder, der ikke er bæredygtige, hvis medlemmer ikke er ligestillede og så videre, uden at disse undertrykkende strukturer var produkter af kolonialismen? Om ikke andet kunne man have ønsket sig, at Coulthard havde forsvaret, hvorfor hans begreb tilsyneladende udelukker dette, og hvilke analytiske og politiske konsekvenser dette eventuelt måtte have. På trods af sin besindelse på at undgå en ukritisk essentialisme læner han sig med dette begreb op ad et 'orientalistisk' forhold til indfødt kultur. Coulthard skriver desuden kun i meget generelle vendinger om indholdet af de indfødte kulturer, og hvorfor disse nødvendigvis er progressive – og det er ganske givet svært at skrive om i detaljer, idet bosætterkolonialismen netop har undertrykt, hvis ikke helt udryddet, disse kulturer. Det forstærker imidlertid problemet, når det er i disse kulturer, at modstandsformer og alternativer til kapitalismen skal findes. Det leder til anden del af kritikken. Hvor Coulthards forsvar for en fuldstændig afkolonisering af i hvert fald store dele af de første nationers oprindelige territorier er let at fatte sympati for, er det ærgerligt, at han ikke adresserer, hvilke politisk-økonomiske udfordringer, dette nødvendigvis måtte medføre. Det er svært at forestille sig, hvordan et ikke-kapitalistisk afkoloniseret indfødt samfund skal kunne eksistere omsluttet af den globale kapitalisme. Ja, selv hvis vi forestiller os et afkoloniseret indfødt samfund i Canada, der indgår i den kapitalistiske økonomi, er det let at få øje på udfordringerne ved dette, bl.a. fordi mange af de traditionelle indfødte erhverv, som eksempelvis fiskeri, i stigende grad er blevet automatiserede og underlagt skarp konkurrence. Givet Coulthards opmærksomhed på de selvsamme mekanismer i sin redegørelse for den historiske udvikling i Canada i Kapitel 2 og på politisk økonomi i det hele taget ville det have været spændende, om hans ellers på mange måder overbevisende og dybdegående bog også havde diskuteret disse spørgsmål.

Bjarke Skærlund Risager